

Lasten subjektiivinen hyvinvointitutkimus visuaalisen viestinnän kautta

Levonen Neea & Sorvari Karoliina

2018 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

**Lasten subjektiivinen hyvinvointitutkimus
visuaalisen viestinnän kautta**

Levonen Neea & Sorvari Karoliina
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Marraskuu, 2018

Levonen Neea & Sorvari Karoliina

Lasten subjektiivinen hyvinvointitutkimus visuaalisen viestinnän kautta

Vuosi 2018

Sivumäärä 34

Tämä opinnäyte työ on laadullinen tutkimus, jonka tavoite oli selvittää 5-8-vuotiaiden lasten subjektiivista hyvinvointia. Tutkimukseen osallistui 34 lasta pääkaupunkiseudun päiväko-
deista sekä alakouluista. Opinnäytetyö on osa Lapsen paras - yhdessä enemmän -hanketta. Opinnäytetyön aineistoa käytetään digitaalisen hyvinvointimittariston kehittämisessä, joka tu-
lisi kuntiin mittaamaan lasten sekä perheiden hyvinvointia.

Tutkimme lapsen subjektiivista hyvinvointia Minkkisen (2015) mallin mukaisesti; sen mukaan lapsen hyvinvointi koostuu neljästä osa-alueesta, jotka ovat psyykinen, fyysinen, sosiaalinen sekä materiaallinen hyvinvointi.

Teoreettinen viitekehys tässä opinnäytetyössä muodostuu lasten ja perheiden hyvinvoinnista sekä subjektiivisesta hyvinvoinnista ja sen eri osa-alueista. Osallisuus otettiin huomioon, jo-
ten käytimme piirrä ja kerro -menetelmää, joka tuki haastattelurunkoa.

Lapsuuden kasvuympäristöllä on vaikutuksia aikuisuuteen asti. Lasten subjektiivista hyvinvoin-
tia tutkitaan lasten vahvuuksien ja voimavarojen kautta. Lainsäädäntöön sekä lasten oikeuk-
sien sopimukseen kirjatut lasten oikeudet kertovat lapsen oikeudesta osallistua ja vaikuttaa
omiin asioihin.

Tutkimustuloksissa on kirjoa, esille nousee arjen merkitys lasten elämässä, mikä tukee hyvin-
vointia sen eri osa-alueilla. Sosiaaliset suhteet, kuten perhe ja ystävien kanssa vietetty aika
osoittautuivat tärkeiksi lapsille.

Asiasanat: lapsi, lapsitutkimus, subjektiivinen hyvinvointi, perhe, hyvinvointi,

Levonen Neea & Sorvari Karoliina
The subjective research well-being of children through visual communication

Year 2018

Pages 34

This thesis is a qualitative study about the subjective well-being of children between the ages 5 to 8. The study involved 34 children from kindergartens and primary schools in Helsinki metropolitan area. This thesis is a part of the “Best of the Child” project. The materials used in this thesis are also used in developing the digital welfare indicator, which is to be implemented in municipalities in Finland to measure the well-being of both children and families.

We studied children’s subjective well-being according to the Minkkinen (2015) model, which tell us that the well-being of a child consists of four sub-categories. These categories are mental, physical, social and material well-being.

The theoretical framework in this thesis consists of the well-being of children and families, subjective well-being and its various aspects. We used the drawing method that supports the interviewer. Participation was also taken into account.

Childhood growing environment affects individuals throughout their lives. Children’s subjective well-being is studied through their individual strengths and resources. Rights enrolled in legislation and in the children’s rights tell of the child’s right to participate and influence on their own affairs.

The results of the study are colorful, raising the importance of mundane life for children, which supports well-being in its various areas. Social relationships, like the time spent with family and friends was important for children.

Keywords: child, child research, subjective well-being, family, well-being

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Lapsi- ja perhemuutosohjelma (LAPE)	7
3	5-8-vuotiaan kehitys	7
3.1	Kielellinen kehitys	8
4	Perhe	9
5	Lasten hyvinvointi	10
5.1.1	Psyykinen hyvinvointi	11
5.1.2	Fyysinen hyvinvointi	11
5.1.3	Sosiaalinen hyvinvointi	11
5.1.4	Materiaalinen hyvinvointi	12
5.1.5	Hyvinvointi varhaiskasvatussuunnitelmassa	12
5.1.6	Hyvinvoinnin mittaaminen	13
6	Subjekttiivinen hyvinvointi	13
7	Kuvallinen ilmaisu	14
7.1	Lasten kuvallisen ilmaisun kehittyminen	14
8	Tutkimusetiikka	15
8.1	Tutkimuksen luotettavuus	15
9	Kuvien tulkinta	16
9.1	Kuva viestin välittäjänä	16
10	Tutkimusprosessi	18
10.1	Tutkimusmenetelmät	18
11	Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi	18
11.1	Aineistoanalyysi	19
12	Tutkimustulokset	19
12.1	Perhe	20
12.2	Luonto	21
12.3	Sosiaaliset suhteet	22
12.4	Aktiviteetti	23
	Fyysinen hyvinvointi	23
12.5	Yksittäiset aiheet	24
13	Pohdinta	25
13.1	Tutkimuksen vahvuudet	26
13.2	Tutkimuksen heikkoudet	27
13.3	Kehittämissideat	27
	Kuvat	31
	Taulukot	31
	Liitteet	32

1 Johdanto

Suomi on edelläkävijämaa lasten hyvinvointitiedon keräämisessä. Kansainvälisten indikaattoreiden mukaan Suomi on menestyksekkäs lasten hyvinvoinnin edistäjä. Suomalainen neuvola-, varhaiskasvatus- ja koulujärjestelmä tuottaa hyvää tulosta. Vanhemmat ovat tietoisia lasten terveydentilasta, kuten painosta ja pituudesta. Alakouluikäisten tai sitä nuorempien subjektiivisesta hyvinvoinnista on vähemmän tietoa. Nuorten hyvinvointia seurataan lähinnä koulun terveystarkastuksissa. Terveystietojen lisäksi tarvitaan säännöllisesti kerättyä, valtakunnallista tietoa lasten hyvinvoinnista.

Uuden valtakunnallisen varhaiskasvatuksen perusteissa (2016) on nostettu tärkeään rooliin lasten osallisuus. Varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteita ovat lapsen omatoimisuuden tukeminen sekä itsestä huolehtiminen. Lasten parissa työskentelevien tulee ymmärtää, mistä hyvinvointi koostuu ja miten tukea lasta hyvinvoinnin eri osa-alueilla.

Tämä opinnäyte työ on osa lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaa (LAPE). Muutosohjelma sisältää kolme kehittämiskokonaisuutta: perhekeskustoiminta, varhaiskasvatus, koulu ja oppilaitos lapsen ja nuoren hyvinvoinnin tukena sekä vaativimman tason palveluiden kehittäminen (Sosiaali- ja terveysministeriö, LAPE). Opinnäytetyön kautta kerätty tutkimusmateriaali toimii pohjana digitaalisen mittariston kehittämisessä. Mittaristo tehdään lasten hyvinvointityön tueksi.

2 Lapsi- ja perhemuutosohjelma (LAPE)

Opinnäytetyömme pohjautuu lapsi- ja perhemuutosohjelmahankkeeseen (LAPE). Hanke alkoi vuonna 2016, ja sen johdossa ovat sosiaali- ja terveysministeriö sekä opetus- ja kulttuuriministeriö (sosiaali- ja terveysministeriö). Uudistuksen yksi päätavoite on lapsen etu sekä vanhemmuuden tukeminen, näin koitetaan vähentää perheiden eri arvoisuutta. Hankkeen toimeenpanon tuesta vastaa terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lapsi- ja perhemuutosohjelma on hallituksen kärkihanke.

Varhaiskasvatus, koulu ja oppilaitokset ovat lasten ja nuorten keskeisiä kehitysympäristöjä. Niiden hyvinvoiva yhteisö sekä terveellinen ja turvallinen ympäristö ovat edellytyksiä lasten ja nuorten omalle hyvinvoinnille. Yhteisö vaikuttaa lapsen ja nuoren kokemuksiin osallisuudesta ja kuulluksi tulemisesta. Varhaiskasvatus ja oppilaitokset voivat tarjota positiivisia kokemuksia yhteisöön kuulumisesta ja vaikuttamisesta ja siten kasvattaa yhteisöllisyyttä. Hyvinvointia edistävä yhteisö tukee jäsentensä vahvuuksia ja muita voimavaroja. Varhaiskasvatuksessa, koulussa ja oppilaitoksissa tämä edellyttää erilaisten lähtökohtien ja elintason huomioon ottamista yksilöllisesti. Niiden tulee tarjota lapsille sekä nuorille mahdollisuus oppia ikäkautensa ja edellytystensä mukaisesti. Samalla niillä on ainutkertainen mahdollisuus tarjota tukea niille lapsille ja nuorille, joiden muu kehitysympäristö sisältää enemmän hyvinvointia kuormittavia kuin vahvistavia tekijöitä.

3 5-8-vuotiaan kehitys

Lasten piirustusten onnistunut tulkinta vaatii iän mukaisen kehityksen tuntemisen. Lapsen subjektiivisen hyvinvoinnin tutkiminen rajoittuu 5-8-vuotiaisiin lapsiin. Ikäluokassa on suuria eroja lasten fyysisessä, psyykkisessä ja biologisessa kehityksessä. Ihmisen psykologista kehitystä ohjaavat erilaiset tekijät, kuten neuraalinen, fysiologinen ja hormonaalinen kypsyminen sekä yhteiskunta ja sosiaalinen ympäristö. Kehityskulku on yksilöllinen prosessi, kuitenkin säännöllisyyttä tuovat jaettu elinympäristö, lajin perusominaisuudet ja perinnölliset taipumukset. Lapsen tärkeimpiä kehitysvaiheita ovat muistin, kielen, leikin ja sosiaalisten taitojen kehittyminen. Nurmen kirjassa Ihmisen psykologinen kehitys luokitellaan kehitys varhaislapsuuteen (1-5 v.), keskilapsuuteen (6-12 v.) ja nuoruuteen (12-25 v.). (Nurmi 2014.)

Keskilapsuuden vaiheessa lapsen sosiaaliset suhteet alkavat muuttua laajemmiksi perhekeskeisyydestä. Vaikuttajia ovat esikoulu ja koulu, jotka vaikuttavat lapsen sosioemotionaaliseen ja kognitiiviseen kehitykseen. (Nurmi 2014.)

Tutkijat Urie Bronfenbrenner ja Pamela Morris (1998) kuvailevat lapsen ja hänen ympäristönsä keskinäisen vuorovaikutuksen tasoja mikro-, meso-, ekso-, makro- ja kronosysteemikäsittelinä. Mikrosysteemi kuvaa välitöntä elinympäristöä, jonka kanssa lapsi on jokapäiväisessä

vuorovaikutuksessa: päivähoito, koti, koulu ja toverit. Mesosysteemi tarkoittaa yksilön mikrosysteemien keskenäisiä suhteita, esimerkiksi kodin ja koulun tai kodin ja päivähoiton. Ekosysteemillä viitataan ympäristöihin, joiden parissa lapsi on epäsuorassa vuorovaikutuksessa. Esimerkiksi huoltajan työ vaikuttaa epäsuorasti lapsen kehitykseen. Makrosysteemi muodostuu yhteiskunnan säädöksistä, palvelujärjestelmistä, laeista ja instituutioista sekä odotuksista ja normeista. Ne vaikuttavat ihmisen kehittymiseen eri ikävaiheissa. Kronosysteemi koostuu historiallisesta ajasta, jossa yksilö elää. Krono- ja makrosysteemi ovat ilmiöitä, kuten digiympäristön vaikutus lapsen ajankäyttöön ja väestön ikääntyminen. (Nurmi 2014, 25_26.)

3.1 Kielellinen kehitys

Haluamme huomioida tutkimuksessamme myös tutkittavien kielellisen ilmaisen kehitysvaiheen. Viisivuotiaan lapsen kielellinen kehitys on kovassa vauhdissa, mutta sitä ei voi verrata aikuisen ihmisen kielelliseen ilmaisuun. Verrattuna aikuisen arkipuheeseen lapsella esiintyy samassa suhteessa eri sanaluokan sanoja ja ääntäminen on yleiskielen mukaista. Lauseiden muodostamisen perussäännöt ovat hallinnassa ja sanat taipuvat luontevasti. Kommunikaatio on myös 5-vuotiaan lapsen kanssa luontevaa. Ikäryhmä keskittyy kuuntelemaan puhetta, puhuu vuorotellen ja vastaa kysytyihin kysymyksiin.

Esikoulussa varsinkin vahvistetaan tämän kaltaisia taitoja, koska ne ovat keskeisiä kouluiässä. Viisivuotias pystyy kertomaan rakenteeltaan sujuvia tarinoita, joiden rakenne kulkee ajallisesti oikeaoppisesti. Kuitenkin viisi- ja kuusivuotiaan tarinan kerronnassa on suuria eroavaisuuksia. Kuusivuotias pystyy tarkentamaan yksityiskohtia: missä järjestyksessä tapahtumat tapahtuivat, kuka teki, mitä teki ja miten tarina päättyy. Tarinoita kertomalla lapsi pystyy ilmaisemaan tunteita ja ajatuksia. Aikuisen johdattelemalla tarinoita kysymyksillä "mitä", "kuka" ja "miksi" voi lapsen tarinoita syventää huomattavasti ja silloin aikuinen antaa lapselle riittävästi puheenvuoroa, kannustaa ja rohkaisee jatkamaan tarinaa. (Nurmi 2014, 48, 52.)

Ihmisen muisti kehittyy voimakkaasti varhaislapsuudessa. Muistisuorituksiin kuuluvat muistista palauttaminen ja mieleen painamisen toiminnot. Pitkäkestoiseen muistiin tallennetaan aikaisemmin opittuja taitoja, tietoja ja kokemuksia, joiden kautta lapsi käsittää uusia tilanteita. Lapsen kohdatessa uusia asioita tai tilanteita aiemmin koettu tieto ohjaa hänen toimintaansa, esimerkiksi tarkkaavaisuuden kohdentuminen ja lyhytkestoisen muistin käsittelyn valikoituminen. Lyhytkestoista muistia tarvitaan tiedon aktiiviseen käsittelyyn ja väliaikaiseen tallentamiseen. Viisivuotiaan muistikapasiteetti on 4-5 yksikköä. Viisivuotias pystyy välittömästi toistamaan hänelle esitetyn neljännumeroisen numerosarjan tai neljä sanaa, jotka eivät liity toisiinsa. Aikuinen kykenee noin yhdeksään yksikköön. (Nurmi 2014.)

Pitkäkestoinen muisti erotellaan semanttiseen ja episodimuistiin. Semanttinen muisti on käsitteiden ominaisuuksiin ja suhteisiin liittyvä muisti. Episodimuisti sisällyttää tietyn paikan ja

ajan henkilökohtaiset elämykset ja kokemukset. Pitkäkestoisesta muistista erotellaan vielä omaksi lajikseen proseduraalinen muisti. Se tarkoittaa toimintasarjojen hallintaa, esimerkiksi polkupyörällä ajamiseen tarvittavan liikesarjojen hallintaa. Proseduraaliseen muistiin opitut taidot automatisoituvat. (Nurmi 2014.)

Lapsen sosiaalinen kykenevyys syntyy monista erillisistä alataidoista, joita ovat sosio-kognitiiviset taidot (mm. tulkinnat ja havainnot), tunnetaidot ja itsesäätely, sosiaaliset taidot sekä osallisuus ja kiintymyssiteet. Sosiaalisen kykenevyyden arviointi vaatii monialaista havainnointia lapsen toiminnasta eri rooleissa ja tilanteissa. Kielitaito mahdollistaa sosiaalisen kanssakäymisen, jolloin leikit laajentuvat kommunikoinniksi toisten lasten kanssa. Rooli- ja mielikuvitusleikit yleistyvät toisten lasten kanssa. Ryhmässä lapsi alkaa ymmärtämään sosiaalisten suhteiden pysyvyyttä sekä yhteenkuuluvuutta. Ystävyys ja toverisuhteita alkaa kehittymään. Viisivuotias lapsi oppii arvioimaan käyttäytymisensä seurauksia leikki-tilanteissa ja muun muassa oppii huomioimaan leikkikavereiden mielipiteet ja ehdotukset sekä vastaamaan niihin. Lapsi kykenee myös odottamaan vuoroaan ja jakamaan leluja. (Nurmi 2014.)

4 Perhe

Jokaisella on omanlaisensa perhe. Kuitenkin perheen muodostavat avio- tai avoliitossa olevat tai parisuhteensa rekisteröineet henkilöt ja heidän lapsensa (Tilastokeskus, 2018). Lapsiperheitä ovat perheet, joissa kotona asuu vähintään yksi alle 18-vuotias lapsi. Jos perheen merkitystä katsoo kehityshistoriallisesti, perhe perustuu lasten tarpeeseen saada hoitoa ja hoivaa. Vanhemmilla on luonnostaan vaistomainen tarve tyydyttää lapsen tarpeet ja näin taata kasvalle lapselle vaadittavat kehittymistäidot.

Yhteiskunnalliset muutokset ovat vaikuttaneet perheisiin ja perheen rakennemuutoksiin. Tällaisia asioita voi olla muuttoliike, pidentynyt elinikä, yksilöllisyyden ja itsenäisyyden ihannointi.

Ensimmäinen tietosanakirjan määritelmä perheestä nojautui kasvatukselliseen funktioon. Perheen perustehtävä oli jälkipolvien hoivaaminen ja kasvattaminen. Kasvatukseen panostettiin, sillä perhettä ajateltiin tuotannollisesta ja taloudellisesta näkökulmasta. Perheenjäsenet osallistuivat tuotannolliseen toimintaan: talon ylläpitoon. (Hämäläinen, ym.)

1970-luvulla perheen merkitys muuttui, kun palkkayhteiskunta syntyi, teollistuminen ja kaupungistuminen yleistyivät. Ihmiset alkoivat jakamaan kotityön ja palkkatyön toisistaan, tällöin emotionaalisen suhteen merkitys syveni.

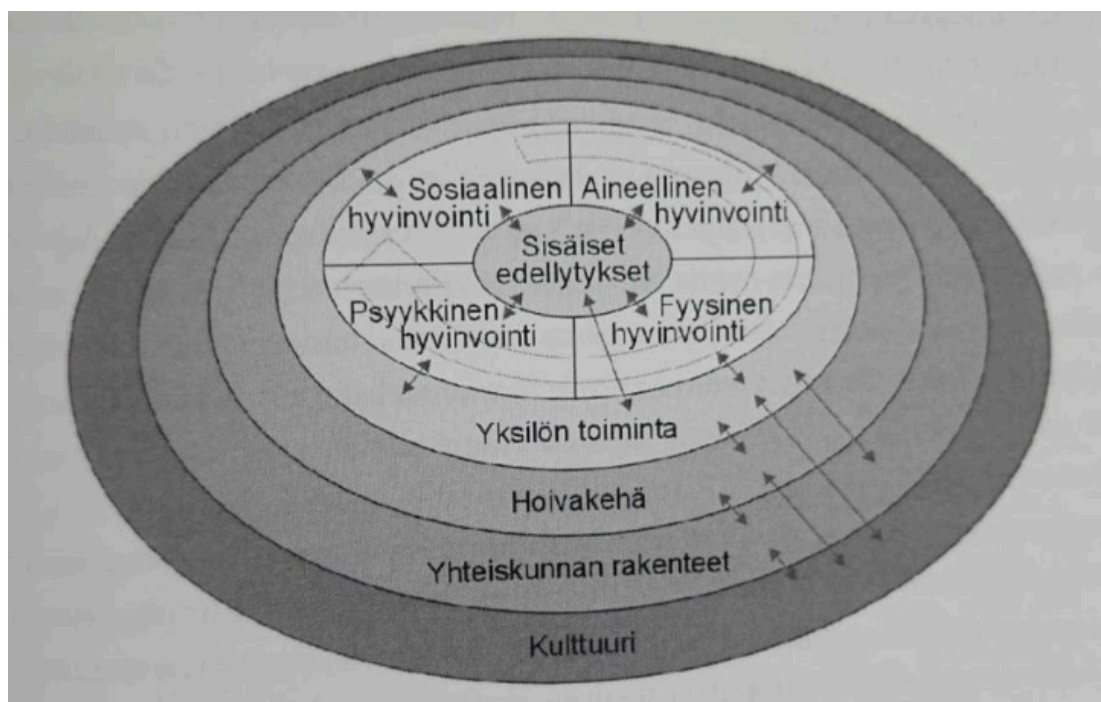
Toinen suuri aalto, joka muutti käsitystä perheestä, tapahtui 1980-luvulla, kun avioliiton purkamisen tuli mahdolliseksi, ja yhteiskuntafilosofiset ajatukset haastoivat perinteisen perheen arvomaailman. Vuonna 1988 eroprosessi liberalisoitiin ja syyllisyyden osoittamisesta luovuttiin

(Hämäläinen, ym.) Perheen määritelmää on uudistettu ja muokattu paljon historian ja nykyhetken aikana. Nykyisin perheen määritelmässä huomioidaan myös sijoitetut lapset sekä yksinhuoltajat.

5 Lasten hyvinvointi

Lasten hyvinvointi koostuu elämän perusarvoista, joita ovat terveys, tasapainoinen arki, riittävä liikunta ja lepo. Vastuu lapsen hyvinvoinnista on huoltajilla sekä kasvattajilla. Varhaiskasvatus on tavoitteellista sekä suunnitelmallista ja luo isomman kokonaisuuden, jossa painotuu varsinkin pedagogiikka. Tavoite on tukea täysvaltaisesti lapsen etua, kasvua, kehittymistä sekä oppimista. Kokonaisuus tukee ja edistää lapsen yleistä hyvinvointia.

Hyvinvointi on laaja käsite ja jokainen käsittää sen itselle sopivimmalla tavalla. Lapselle pitää taata hyvä lapsuus, joka edellyttää sitä, että lapsella asiat ovat hyvin. Tänä päivänä eriarvoisuus on noussut useasti esille. Eriarvoisuuden kuilu tulee saada mahdollisemman huomaamattomaksi, ja jokaisen tulisi löytää omat voimavaransa ja nähdä itsensä tärkeänä osana yhteisöä. Lapsi ei näin kuitenkaan ajattele. Vastuu on kasvattajilla sekä huoltajilla, jolloin? lapsi kokee olevansa tärkeä sekä samanarvoinen muiden vertaistensa kanssa. Lapset eivät näe maailmaa aikuisten silmin, mutta aikuisten tulee nähdä maailma lasten silmin. Hyvinvointi kestää läpi elämän, siksi on tärkeää, että lapsen hyvinvointiin panostetaan jo ensi hetkestä alkaen niin kotona kuin varhaiskasvatuksessa.

Kuva 1 Lapsen hyvinvointimalli (Minkkinen 2015)

5.1.1 Psyykinen hyvinvointi

Psyykkisellä hyvinvoinnilla tarkoitetaan mielen hyvinvointia, tunteiden sääntelyä ja oman itsensä arvostamista (Peda).

Psyykkisen hyvinvoinnin perusta luodaan turvallisessa ympäristössä, ja turvallisen perhe-elämän myötä lapsesta varttuu hyvinvoiva nuori, joka kokee elämän tavoitteelliseksi ja merkitykselliseksi (Salo, 2012). Tasapainoista kasvua ja kehitystä tukee, kun lapsi tuntee olevan rakastettu ja tärkeä. Lapsen tulee tuntea, että hän kelpaa juuri sellaisenaan ja hänet sekä hänen tarpeensa huomioidaan. Psyykinen hyvinvointi on voimavara, joka mahdollistaa vuorovaikutussuhteet muiden ihmisten kanssa.

Perhesuhteet ovat tärkeitä lapsen psyykkisen hyvinvoinnin kannalta. Vanhempien ongelmat voivat siirtyä lapsille eri vuorovaikutusmallien kautta. Tätä voi tapahtua yli sukupolvirajojen (Kempas.)

5.1.2 Fyysinen hyvinvointi

Fyysisellä hyvinvoinnilla tarkoitetaan kehon hyvinvointia (Peda).

Viimeisen kolmen vuosikymmenen aikana lasten elintavat ovat kehittyneet huonommiksi, fyysinen aktiivisuus on vähentynyt (Haapala, Pulakka, Haapala & Lakka). Kun fyysinen aktiivisuus on laskussa, lasten ylipainoisuus on nousussa. Lapsuudessa kohdatut huonot elintavat varjostuvat aikuisiälle asti heikompana terveytenä. Tästä huolimatta suomalaisten lasten fyysinen hyvinvointi verrattuna muihin maihin on hyvä.

Fyysinen aktiivisuus on edellytys lapsen normaalille kasvulle ja kehitykselle (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016, 13). Fyysinen aktiivisuus tukee yleistä oppimista ja vaikuttaa myönteisesti kognitiivisiin prosesseihin, kuten vireystilaan, tarkkaavaisuuteen, keskittymiskykyyn, havaitsemiseen ja muistiin. Fyysinen aktiivisuus parantaa myös toimintakykyä ja motoriikkaa.

Fyysisellä hyvinvoinnilla on myös myönteisiä vaikutuksia psyykkiseen kehitykseen: leikkiessä lapsi harjoittaa tiedostamattaan vuorovaikutustaitojaan. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016, 13.)

5.1.3 Sosiaalinen hyvinvointi

Sosiaalinen terveys ja hyvinvointi tarkoittavat toimivia ihmissuhteita eli sosiaalisia taitoja (Peda).

Lapsen sosiaalinen hyvinvointi on tiukasti kiinni kasvu-ympäristössä. Ihmisellä on tarve kokea itsensä rakastetuksi, hyväksytyksi, kuulluksi ja tarpeelliseksi. Sosiaalisessa hyvinvoinnissa

yhteisöllisyys ja johonkin kuuluminen ovat tärkeitä. Sosiaalisella hyvinvoinnilla tarkoitetaan sosiaalisuuden tarpeen tyydytystä: ihmisellä on sosiaalista pääomaa eli suhteita ja verkostoja. Pääomalla tarkoitetaan ystäviä ja perheitä (Tomperi, 2012, 22-23). Lapsen sosiaalinen pääoma voi olla perheen lisäksi koulu tai päiväkotiki, harrasteryhmät ja -ohjaajat sekä ystävät.

Sosiaalinen hyvinvointi on tila, jossa ihmisen perustarpeet täyttyvät.

	HYVINVOINTI	ONNELLISUUS
ELINTASO	Aineellisiin resursseihin perustuva tarpeentyydytys	Subjektiiiset tunteet ja kokemukset yksilön materiaalisista ja ulkoisista elinehdoista
ELÄMÄNLAATU	Ihmisten välisiin, ihmisten ja yhteiskunnan ja luonnon välisiin suhteisiin perustuva tarpeentyydytys	Subjektiiiset tunteet ja kokemukset suhteessa ihmisiin, luontoon ja yhteiskuntaan

Taulukko 1 Hyvinvoinnin nelikenttä (Allardt 1976)

5.1.4 Materiaalinen hyvinvointi

Lapset tuottivat selkeästi materiaa, he osasivat, kuvailla millainen koti tai huone heillä on. Materiaalinen hyvinvointi viittaa positiiviseen taloudelliseen tilanteeseen elämässä (Minkkinen, 2016, 62). Lapset osasivat kertoa tarkasti lempileluistaan ja harrastuksista, jotka viittaavat Minkkisen malliin.

Haastattelukysymys ”Mikä sinulle on tärkeää?” oli lapsille hankala, osa lapsista ei osannut vastata mitään ilman apukysymyksiä. Ymmärrettyään kysymyksen, lasten vastauksista nousivat esille perhe sekä materia.

5.1.5 Hyvinvointi varhaiskasvatussuunnitelmassa

”Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa”, noilla sanoilla kuvataan opintopolulla varhaiskasvatussuunnitelmaa vuodelta 2016. Varhaiskasvatussuunnitelma pohjautuu yksilöön, mutta suunnitteluvaiheessa tulee miettiä koko yhteisöä sekä varhaiskasvatuksen aatteita. Kasvattajilla on vastuu tukea lasta elämän eri osa-alueilla yhteistyössä huoltajien kanssa.

Pidetään huolta fyysisesti kuin psyykkisesti. Taustalla toimii useimmiten moniammatillinen työyhteisö. Nykyisin mennään enemmän siihen suuntaan, että lapset leikkivät ilman aikuisia, aikuinen ei saa ohjata leikkiä. Kuitenkin havainnot osoittavat, että aikuiset eivät välttämättä haittaa leikkiä, jos aikuinen kykenee menemään mukaan lasten leikkimielisyyteen. Jos aikuinen samaistuu, jakaa leikki tyytyväisyyden tunnetta kaikille osallistujille. (Samuelsson & Carlsson 2008.)

5.1.6 Hyvinvoinnin mittaaminen

Subjektiiiset hyvinvoinnin mittarit tarkoittaa sitä, että hyvinvoinnin mittaaminen sekä arviointi on hankalaa, siihen vaikuttaa niin moni asia. Yksi tekijä on, että hyvinvointi tarkoittaa kaikille samaa asiaa mutta eri painopisteillä. Hyvinvoinnin laatuja on niin monia kuin meitä on ihmisiä.

Subjektiiivinen hyvinvointi on yksilönä koettu tunne. Sen synonyymejä voivat olla onnellisuuden tunne tai hyvä elämänlaatu. Vaikka subjektiiivinen hyvinvointi nähdään yksilön käsitteenä, kuuluu summaan muitakin vaikuttajia, kuten sosiaaliset suhteet ja arvostus itseään sekä muita kohtaan.

Hyvinvoinnin mittaaminen on hankalaa iästä, tauoista tai muustakaan huolimatta. Kyselyitä sekä erilaisia mittaristoja silti kehitetään sekä kokeillaan aika ajoin, asiakasryhmä on kuitenkin usein sama: nuoret tai aikuiset. Useimmiten lapset unohdetaan, vaikka muissa asioissa painotetaan lasten hyvinvointia ja siihen kuinka hyvä, tasapainoinen lapsuus heijastuu aikuisuuteen sekä läpi loppuelämän. Juuri siksi pureudumme subjektiiiviseen hyvinvointiin lasten kanssa. Subjektiiiviseen hyvinvointiin luetaan tavoitteet ja niihin pääseminen. Lapsen tavoitteet eroavat rajusti vanhempiin ihmisiin verrattuna. Kuitenkin lapsi käyttää mielikuvitustaan vilkkaammin, joten isoja eroja voi tulla myös ikätovereiden kesken.

Subjektiiivinen hyvinvointi liitetään helposti maalliseen omaisuuteen eikä aina ymmärretä, että kyse on isommasta ilmiöstä. On myös mahdollista, että ihminen kokee olevansa onnellinen vaatimattomissakin olosuhteissa (THL 2017).

6 Subjektiiivinen hyvinvointi

Subjektiiivinen hyvinvointi muodostuu ihmisen omasta kokemuksesta: samankaltaisissa olosuhteissa olevat voivat tulkita omat kokemuksensa eri tavalla. Subjektiiivista hyvinvointia tutkitaan yleisimmin haastatteleamalla ihmisiä (Tilastokeskus, 2018). Hyvinvoinnin kokemiseen yhdistetään usein myös psykologiset prosessit: odotukset, halut ja sopeutuminen (Raijas).

Useimmiten kun halutaan selvittää subjektiiivista hyvinvointia, verrataan sitä onnellisuuden mittaamiseen (Tilastokeskus, 2018). Törrösen mukaan lapsuuden kokemukset kulkevat

mukana läpi elämän. Kokemukset eivät välttämättä määritä elämän suuntaa, mutta voivat vaikuttaa laajasti siihen, kuinka elämän kokee, jasilloin vaikuttaa onnellisuuden määrään.

7 Kuvallinen ilmaisu

Taidekasvatuksen avulla tuetaan nuorten kehittymistä, motoriikkaa eli kädentaitoja, itseilmaisua sekä mielikuvituksen käyttämistä. Taiteen ja kulttuurin merkitys on ollut yhteisöllisenä voimavarana jo kauan. Taloudellisen sekä yhteiskunnallisen murroksen aikakautena huomataan taiteen sekä kulttuurin kasvu. Kulttuurimuutoksiin vaikuttaa myös yleistynyt muutto-liike.

Kun kyse on lapsista, tulee varhaiskasvattajien, vanhempien sekä kulttuuritahojen ammatillisen yhteistyön olla kunnossa, sillä luovuuteen kannustavassa yhteisössä luovuus koetaan rikkaittavana asiana, se parantaa elämän laatua. Taiteen läsnäolo tulee mahdollistaa jokaiselle yksilölle. Tavoitteena varhaiskasvatuksessa on lapsen kokonaisvaltainen kasvu. Vaikka painopiste löytyy kuvallisesta ilmaisusta, on luovuuden kehittäminen sekä esteettinen asennoituminen huomioitava. (Rusanen, 48-54)

7.1 Lasten kuvallisen ilmaisun kehittyminen

Lapsen ensimmäinen kuvallisen ilmaisun vaihe alkaa noin toisen elinvuoden aikana, jolloin tuotokset ovat usein hajanaisia kynänvetoja. Ensimmäisen vaiheen riimustelu syntyy lapsen liikkeiden suorituksesta ja mahdollisuudesta muuttaa ympäristöä sekä vaikuttaa siihen. Riimusteluvaiheessa kehitytään nopeasti hallitsemaan erilaisia kuvioita: ympyröitä, erisuuntaisia ja aaltoilevia viivoja. Geometriset kuviot tulevat riimustelukauden loppupuolella. Usein lapsi ei anna muodoille merkitystä.

Suuri havainto on kuvallisen symbolifunktion tajuaminen. Kuvallinen ilmaisu voi edustaa ulkomaailman asioita. Tämän seurauksena syntyy uusi kommunikaatiokeino. Kuvallinen ilmaisu kehittää symbolista viestintää ja ajattelua. Kuvallinen ilmaisu on uusi tapa ilmaista, hankkia, muokata, säilyttää ja viestiä ulkomaailmalle. (Koskinen 2005.)

Kuvallisen ilmaisun uusi vaihe tapahtuu noin kolmen ja neljän ikävuoden iässä, silloin lapsi ei enää tyydy pelkkään motoriseen toimintaan, vaan hakee ilmaisussaan ympäristöään symbolioivia piirteitä. Piirrosten merkitys muuttuu täysin kommunikaatioksi. Lapsi voi kertoa kokemuksistaan ja havainnoistaan. Symbolifunktioiden eli piktografien herääminen osoittaa lapsen ymmärryksen siitä, että visuaalisten materiaalien avulla voidaan synnyttää muotoja, jotka sisältävät ajatuksia, sekä kertoo lapsen tehneen keksinnön ja antaa ajatuksilleen muodon, jonka toisetkin pystyvät tajuamaan. (Koskinen, 2005, 41.)

Piktografisessa vaiheessa kuvien kohdesuunta on muuttuva. Samassa kuvassa voi olla monia eri näköpisteestä tarkasteltuja asioita. Lapsi voi piirtää kasvoihin nenän kahdesti sivulta ja edestä.

Lasten kuvien analysointi on osoittanut yleisen liioitteluun. Kuvissa liioitellaan itselle tärkeimpiä piirteitä. 3-4-vuotiailla on todettu olevan käsitys mittasuhteista, mutta kuvallisissa tuotoksissa todellisuuden mittasuhteet jäävät huomioimatta. Piirustus syntyy omien ajatusten ja tunteiden virrasta. Lapsi osoittaa asioiden merkityksen liioittelemalla tai jättämällä niitä pois kokonaan. (Koskinen 2005, 44.)

Piktografisen vaiheen jälkeen noin 9-10-vuoden iässä lapsi alkaa hakemaan piirroksiltaan visuaalista realismia. Kuvien täytyy näyttää aidoilta ja teosten omaperäisyys vähenee. Tarkennetaan ajatus perspektiiveihin, luonnonmukaiseen kuvaamiseen ja realismiin. (Koskinen 2005.)

8 Tutkimusetiikka

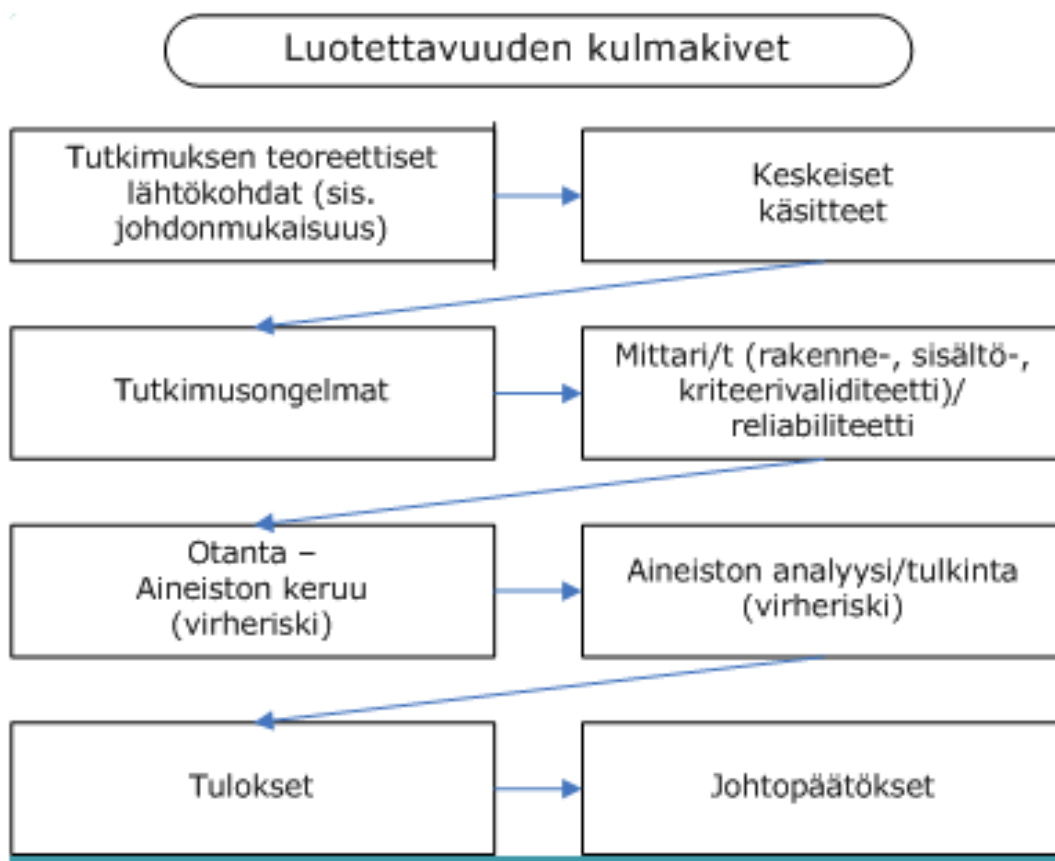
Anonymiteetti ja luottamuksellisuus ovat pääosassa aineiston käsittelyssä. Opinnäytetyömme perustui haastatteluissa kerättyyn aineistoon: lasten haastatteluun sekä lasten piirättämiin. Tutkimuksessa haastateltiin alaikäisiä lapsia, joten suostumus tuli huoltajilta.

Kerättyyn aineistoon pääsee vain työryhmä. Aineisto on säilytetty suljetulla asemalla.

Työssämme on luottamuksellista aineistoa. Käytämme myös julkista ainestoa hyödyksi. Säilytysmenetelmiin laskettiin myös verkkolevyt, Sharepointiin perustuvat ratkaisut ja pilvipalvelut, jotka mahdollistavat dokumenttien säilytyksen.

8.1 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuuden tarkastelu liittyy siihen kuinka pätevää, yleisluontoista ja käyttökelpoista tietoa on saatu (Heinilä & Paakkinen). Luotettavuuden kulmakivinä toimivat teoreettiset lähtökohdat eli johdonmukaisuus, keskeiset käsitteet, tutkimusongelma, otanta, tulokset, tulokset ja johtopäätökset (KAMK). Aineisto on totuusperusteista, johon tutkijan oma asenne tai ennakkoluulot eivät saa heijastua.

Taulukko 2 Luotettavuuden kulmakivet (KAMK)

9 Kuvien tulkinta

Rusanen (s. 48) kertoo, että esteettinen asenne on sitä, että osataan katsoa asioita avoimesti. Niin sanotusti kaikki havaitaan kuin ensimmäistä kertaa asia nähtäisiin. Siihen liittyy erilaisia tunteita, kuten ihmettely sekä hämmästely, ja tilanteessa on intensiivinen läsnäolo.

Leikki-ikäinen lapsi alkaa ymmärtämään tiedon sisäistämistä sekä hänelle tulee kyky hyödyntää oppimaansa. Kuvalliseen ilmaisuun tulee uusia tasoja, kognitiivinen ja symbolinen ajattelu tulevat ilmi. Nuo taidot kiteyttävät sen, miten lapsi käyttää mielikuvitustaan abstraktiin ajatteluun sekä loogiseen päättelyyn. Toiminnalla alkaa olemaan päämäärä.

9.1 Kuva viestin välittäjänä

Kieli ja kuva toimivat viestinvälittäjinä. Kieli on foneettista, kun kuvalliset elementit eivät koskaan ole syntaktisesti vastaavia. Kuvan pystyy jakamaan pieniin yksiköihin, joissa säilyy merkkiulottuvuus. Väreillä voidaan symboloida elämänsisältöjä, kuitenkin värien kantamat merkitykset vaihtelevat yksilöllisesti sekä kulttuurillisesti. Kuvien ilmaisun epätarkkuus

johtuukin moninaisesta tulkinnanvarasta. Olemme sopineetkin sanattoman sopimuksen näköisydestä eri kulttuureissa. (Hatva 1993.)

Semiotiikka

Goldsmith on tutkinut kuvan tekstin ja kuvan suhdetta sekä kuvan ymmärtämistä. Semioottisia tasoja löytyy kuvista, ja niitä voidaan jakaa. Kuitenkin kuvien ymmärtäminen vaatii katsojalta kykyä erottaa graafiset signaalit kuviryhmiksi tai kuvioiksi (Mitä tämä on?), ymmärrys taiteilijan kuvaamasta merkityksestä (Mitä tässä tapahtuu?) ja tulkinta aiemman kokemuksen sekä nykyisen arvionsa perusteella (Miksi?). (Hatva 1993.)

Jotta kuvia voisi tulkita oikein, täytyy näiden kaikkien tasojen olla hallinnassa. Tasot jaetaan syntaktiseen (Mitä tämä on?), semanttiseen (Mitä tässä tapahtuu?) ja pragmaattiseen tasoon (Miksi?).

Tasot täytyy myös ymmärtää tässä järjestyksessä, koska pragmaattista tasoa ei voi ymmärtää ilman semanttista tai syntaktista vaihetta. (Hatva 1993.)

Kuvien semioottisia tasoja voidaan vielä tarkemmin tarkastella. Syntaktinen taso antaa muodon sisällölle. Se voi olla vain kontrasti, joka antaa havainnon yksiköstä. Kuva asetellaan piirustusalueelle halutulla tavalla, sijainti antaa vihjeitä muun muassa yksikön sijainnista. Syntaktisella tasolla erotellaan kuvasta merkitykselliset muodot, jotka johdattavat meidät semanttiseen tasoon eli määritetään kuvassa esiintyvä objekti sekä objektin sijainti, ilmeet, eleet ja fyysinen suhde toisiin kuvan objekteihin. Itselle tärkeimmäksi määritellyt kohteet ovat usein kuvan etualalla.

Semanttisen tason jälkeen jatkuu vielä tarkempi kuva-analyysi eli pragmaattinen taso. Kuvan yksityiskohtainen pohtiminen antaa lisätietoa sekä voi auttaa kuvan analysointia (Hatva 1993).

Kuvan tulkitsija etenee tässä järjestyksessä, mutta kuvan piirtäjä on joutunut etenemään eri tavalla. Ihannetapauksessa kuvan piirtäjä aloittaa miettimällä kuvan pragmaattisen sisällön: mikä on kuvituksen tehtävä suhteessa aiheisälttöön. Sitten mietitään semanttinen taso ja viimeiseksi syntaktisen tason ilmentäminen (Hatva 1993).

Denotaatiot ja konnotaatiot

Denotaatio on termin yleiskäsite. Se muotoutuu ominaispiirteistä, jotka tavallisesti omaksutaan kuuluvaksi tiettyyn käsitteeseen. Konnotaatiot ovat denotatioon liittyviä assosiaatioita. Konnotaatiot ovat yksilön nostamia merkityksiä käsitteestä. Termistöt kuuluvat semiotiikan tieteenhaaraan. (Hatva 1993.)

10 Tutkimusprosessi

Opinnäytetyön toteutus alkoi 2017 syksyllä, jolloin aloitettiin tutkimuslupahakemuksien valmistelu. Tutkimukseen mukana toimivat yksiköt valikoituivat LAPE-hankkeen yhteistyökumppaneista. Tutkimuksessa on mukana varhaiskasvatuksen, perhetoiminnan ja lastensuojelun yksiköitä. Tutkimuksen otannan rekrytoinnin hoiti yksikön yhteyshenkilö. Otantajoukon varmistuttua yksiköstä tutkittavan huoltajille lähetettiin tiedote, jossa kerrottiin tutkimuksen tavoite ja toteutus. Huoltajat allekirjoittivat suostumuksen tutkittavan haastattelemiselle. Kyse on taustatutkimuksesta, jonka pohjalta kehitetään jatkossa digitaalinen hyvinvoinnin mittaristo lasten hyvinvointityön tueksi.

Kyseessä on laadullinen tutkimus, joka on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedonhankintaa ja aineisto on peräisin todellisista tilanteista. Laadullisen tutkimuksen keskeinen tunnusmerkki on, että tutkittavien oma ääni nousee esiin kokemusten kautta.

10.1 Tutkimusmenetelmät

Käytimme tutkimuksessa Clarkin kehittämää mosaiikki-lähestymistapaa, joka yhdistää havainnoinnin ja haastattelun yhteen. Menetelmä kokoaa yhteen yksilöllisen ja yhteisöllisen näkökulman. Ensin lapsilta kerättiin aineistoa, johon otimme mukaan piirrä ja kerro -mallin. Piirrätyt tapahtui ennen virallista haastattelua.

11 Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi

Laadullinen tutkimus on tieteellisen tutkimuksen menetelmäsuuntaus, jossa pyritään ymmärtämään tutkittavan ilmiön ominaisuuksia, merkityksiä ja laatua kokonaisvaltaisesti (Koppa 2015). Laadullisessa tutkimuksessa tarvitaan teoriaa, joka toimii tutkimuksen viitekehyksenä. Aineistonkeruumenetelmän yleisempiä muotoja ovat havainnointi, kysely ja erilaisiin dokumentteihin perustava tieto. Haastattelussa haastattelijalla on mahdollisuus oikaista väärinkäsityksiä, toistaa kysymys ja käydä keskustelua tiedonantajan kanssa. (Sarajarvi & Tuomi 2009, 18, 71, 73.)

Sisällönanalyysi toimii perusanalyysimenetelmänä, ja sitä voidaan käyttää laadullisissa tutkimuksissa. Aineistoa tarkastellaan eritellen, eroja ja yhtäläisyyksiä etsien ja tiivistäen. Sisällönanalyysissä tarkastellaan jo valmiiksi tekstimuotoon muutettuja aineistoja, kuten haastatteluja, keskusteluita ja puheita.

Sisällönanalyysissa on tarkoitus muodostaa tutkittavasta ilmiöstä tiivistetty kuvaus, jolla voidaan liittää tuloksen ilmiöt laajempaan kontekstiin ja muihin aihetta koskeviin tutkimustuloksiin. Laadullisessa analyysissa on kolme erilaista päättelyn logiikkaa: deduktiivinen eli

teorialähtöinen, induktiivinen eli aineistolähtöinen ja abduktiivinen eli teoriaohjaava. (Sarajärvi & Tuomi 2009, 91, 95.)

11.1 Aineistoanalyysi

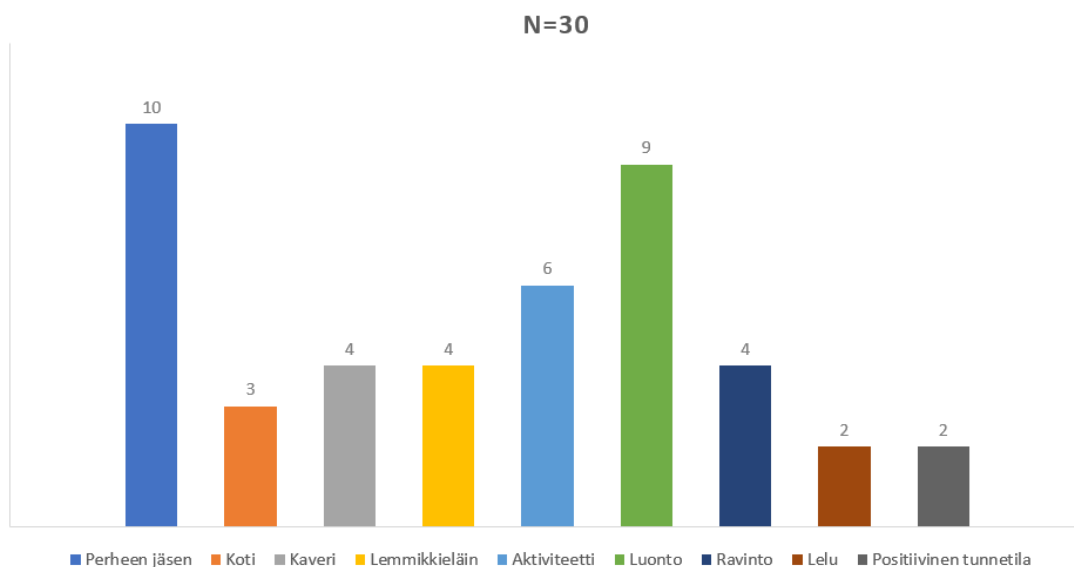
Aineistoanalyysin vaiheet voidaan jakaa kolmeen vaiheeseen. Ensimmäinen vaihe on aineiston pelkistäminen eli haastatteluaineistosta tai muusta dokumentoinnista karsitaan epäolennainen, jolloin informaatiota tiivistetään tai pilkotaan osiin. Aineiston klusterointi eli ryhmittely on sisällönanalyysin toinen vaihe. Aineistosta etsitään samankaltaisuuksia tai/ ja eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä. Yhtäläiset käsitteet yhdistetään ja ryhmitellään luokaksi sekä luokan sisältö nimetään kuvaavalla käsitteellä. Kolmas vaihe on aineiston abstrahointi eli tutkimukselle olennaisille teorioille käsitteiden luominen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108-112.)

12 Tutkimustulokset

Tutkimuksessa haastateltiin 35 lasta neljästä päiväkodista ja kolmesta koulusta pääkaupunkiseudulta. Teimme opinnäytetyön haastatteluosuuden yhteistyössä muiden LAPE-hankkeen opinnäytetyötä tekevien kanssa. Toiset opiskelijat haastattelivat lapset, ja tutkimuksemme piirrostehtävä tehtiin haastattelujen yhteydessä. Opinnäytetyömme tutkimuskysymys oli: Mitä hyvään elämään kuuluu? Lapset vastasivat kysymykseen piirtäen ja täydensivät sekä kertoivat piirroksistaan suullisesti. Haastattelussa ensimmäisenä tehtiin piirrostehtävä. Haastattelun järjestykseen piirrostehtävä laitettiin ensimmäiseksi, koska sitä pidettiin luottamusta rakentavana funktiona ja toiminnallisena harjoitteena ennen suullista haastattelua. Muut haastattelukysymykset suoritettiin suullisesti. Osa lapsista jatkoi ensimmäisen kysymyksen piirtämistä koko haastattelun ajan lisäten yksityiskohtia tai tehden huolellisen piirroksen.

Lapsista kaksi ei piirtänyt kuvaa. Toinen heistä ei keksinyt, mitä piirtää, ja toinen lapsista kieltäytyi piirtämästä. Jätimme kahden lapsen piirroksen myös pois aineistosta, koska haastattelun aikana haastattelijat johdattelivat lapsen piirroksen tekemistä.

Lasten piirroksista kerroivat hyvästä elämästä tai siihen liittyvistä esineistä ja asioista. Lapsilla oli välineinä A4-kokoinen valkoinen paperi, lyijykynä, kumi, teroitin ja värikynät. Aineisto oli hyvin monipuolinen. Piirroksissa esiintyi samoja teemoja, mutta vaihtelevuutta löytyi. Taulukon 3 on laitettu esiintyviä teemoja.

Taulukko 3 Diagrammi vastauksista, mitä hyvää elämään kuuluu

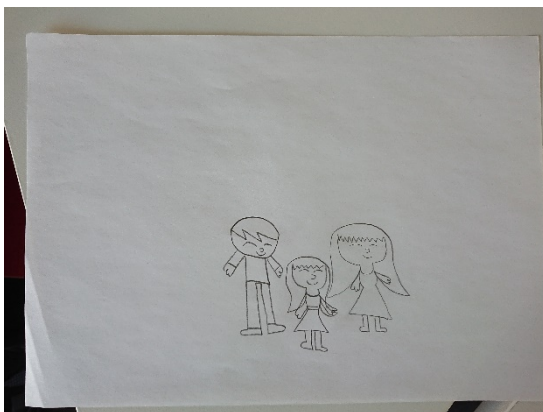
Diagrammista puuttuvat yksittäiset vastaukset: mielikuvitus, höyryveturi, vihreä, uni, kunto ja mökillä oleminen. Vastaajista kuusi piirsi aktiviteetteihin liittyvän piirroksen, joita olivat kiipeily, keinuminen, trampoliinilla hyppiminen, liikunta, jalkapallokenttä ja leikkiminen. Luontoteemoja piirroksen piirsi yhdeksän vastaajista, niissä esiintyivät muun muassa puu, aurinko, metsä, kesä, sateenkaari, multaa ja ruohoa. Ravintoteemasta piirsi neljä vastaajista ja piirroksissa esiintyivät kaali, ruoka, kurkku, vesi, maito ja jäätelö. Lelukategoriaan vastaajat piirsivät sormiskeitin ja lelun. Positiivisesta tunnetilasta piirsi kaksi vastaajista, ne olivat ilo ja hauskuus.

Sisällönanalyysin jälkeen luokittelimme vastaukset kuuteen eri pääluokkaan: perhe, luonto, sosiaaliset suhteet, aktiviteetti, fyysinen hyvinvointi ja yksittäiset teemat.

12.1 Perhe

Perhepääluokka muodostuu vastauksista, joissa on perheenjäseniä, lemmikki tai koti. Suurelta osin nämä kaikki teemat nousivat esille samoilta vastaajilta. Tämän takia yhdistimme ne yhdeksi pääkategoriaksi nimityksellä perhe.

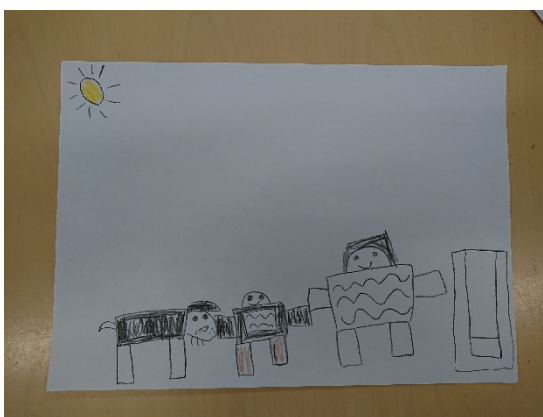
Vastaajista 33 % (N=10/30) vastasi hyvään elämään kuuluvan perheenjäsenen tai -jäseniä. Vastaajista neljä (13 %) piirsi lemmikin piirroksen. Yksi vastaajista kuvaa lemmikkiä näin kertoessaan piirroksestaan: ”...sitten kun meillä on se koira, nii se tavallaan viittaa myös meidän perheeseen. Koska se on meidän perhettä.”

Kuva 2 Perhepiirros 1

Kuva 3 Perhepiirros 2

Kuva 4 Perhepiirros 3

Kuva 5 Perhepiirros 4

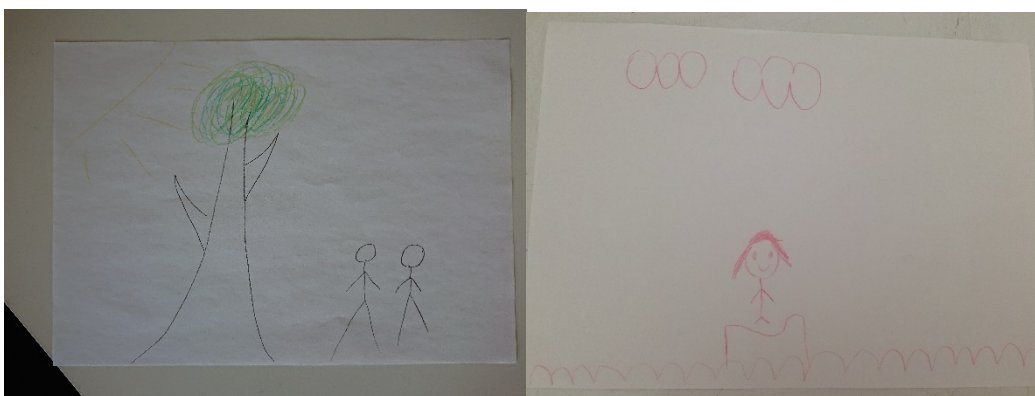
12.2 Luonto

Useissa piirroksissa oli muiden asioiden lisäksi luontoon ja ympäristöön liittyviä teemoja. Piirroksissa esiintyivät puu, aurinko, metsä, kesä, luonto, talvi, syksy, kevät, sateenkaari, kesäinen päivä, ruoho, multa ja pilviä. Kesävuodenaika esiintyi neljässä piirroksessa, kun talvi, syksy, kevät ja kesä esiintyivät yhdessä piirroksessa samanaikaisesti. Ympäristön lapset kokivat osaksi hyvää elämää, ja vuodenaajoista yleisin oli kesä. Lapsista 16 % piirsi kesän piirroksensa, ja tähän lukemaan on laskettu ainoastaan lapset, jotka kertoivat piirtäneensä kesän. Emme tulkinneet kuvista vuodenaikojen merkityksiä ilman piirtäjän kerrontaa. Kesän voidaan uskoa havainnoivan myös kesälomaa, jota kuitenkin kukaan vastaajista ei suoranaisesti maininnut.

Kuva 6 Luontopiirros 1

Kuva 7 Luontopiirros 2

Kuva 8 Luontopiirros 3

Kuva 9 Luontopiirros 4

12.3 Sosiaaliset suhteet

Vastaajista neljä (13 % prosenttia) piirsi piirroksen, jossa esiintyi kaveri. Kaikissa piirroksissa kaverin kanssa oltiin tekemässä eri aktiviteettia.

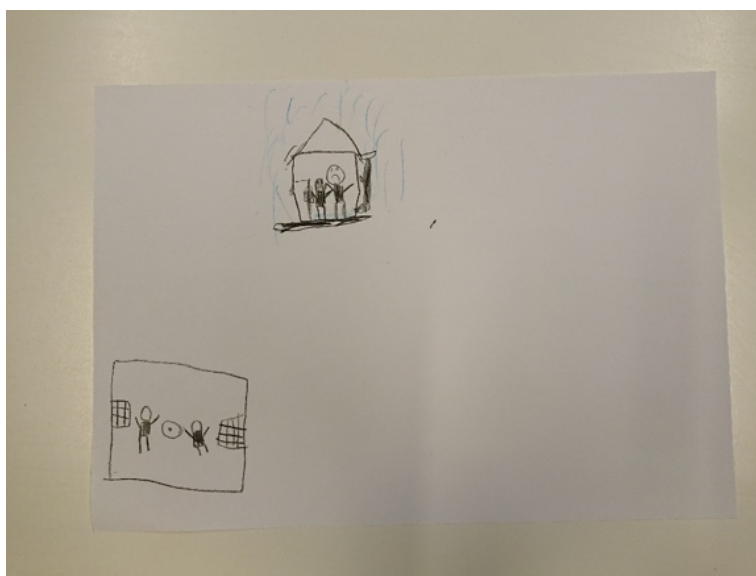

Kuva 10 Sosiaaliset suhteet -piirros 2

Kuva 11 Sosiaaliset suhteet -piirros 1

12.4 Aktiviteetti

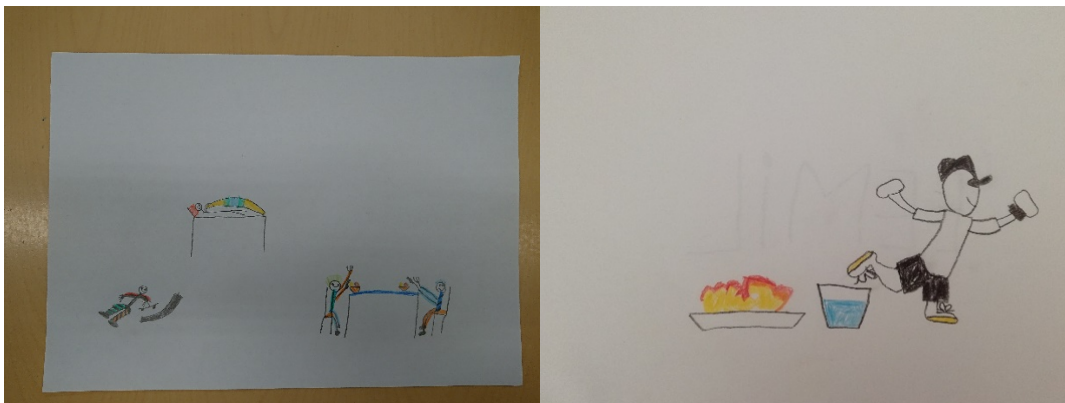
Aktiviteettipääluokalla kuvataan erilaisia tekemisen kohteita ja tekemistä ympäristössä. Aktiviteettiin luokitelluissa piirroksissa oli kiipeilyä, keinumista, puistossa olemista, trampoliinilla hyppimistä, liikuntaa, jalkapallokenttää, talon korjausta ja leikkiä. Aktiviteetteihin usein liitettiin tekeminen perheenjäsenen tai kaverin kanssa. Kolme vastaajista kuvasi aktiviteetin yksin tekemiseksi.

Kuva 12 Aktiviteetti-piirros 1

12.5 Fyysinen hyvinvointi

Fyysinen hyvinvointi -pääluokka luokiteltiin perustarpeiksi elämisen edellytyksenä. Piirroksissa piirrettiin kaali, kurkku, roka, nukkuminen, juominen, vesi, maito, juoma ja jäätelö.

Kuva 13 Fyysinen hyvinvointi -piirros 1

Kuva 14 Fyysinen hyvinvointi -piirros 2

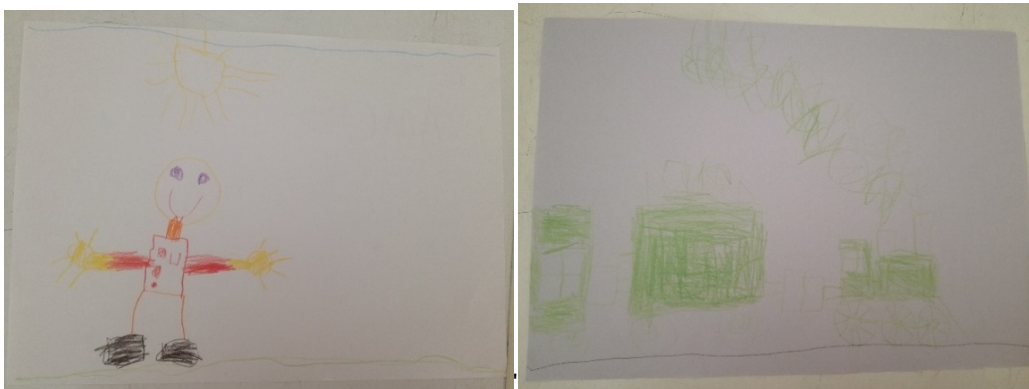
12.6 Yksittäiset aiheet

Pääloukkaan yksittäiset aiheet kategorioimme vastaukset, joille ei löytynyt selkeää pääloukkaa. Muutama aihe esiintyi toistuvasti. Vastaaajista kaksi piirsi ilon ja hauskuustunteen. Tämän olisimme halunneet nostaa omaksi kategoriaksi, mutta päätimme pitää sen omanaan. Toinen kahdesti toistuva hyvän elämään liittyvä asia oli esine. Kaksi vastaajista piirsi sormiskeitin ja lelun. Muita yksittäisiä piirrettyjä teemoja olivat mielikuvitus, vihreä, höyryveturi ja matkustajavaunu.

Kuva 15 Yksittäiset aiheet -piirros: nalle

Kuva 16 Yksittäiset aiheet -piirros: mielikuvitus

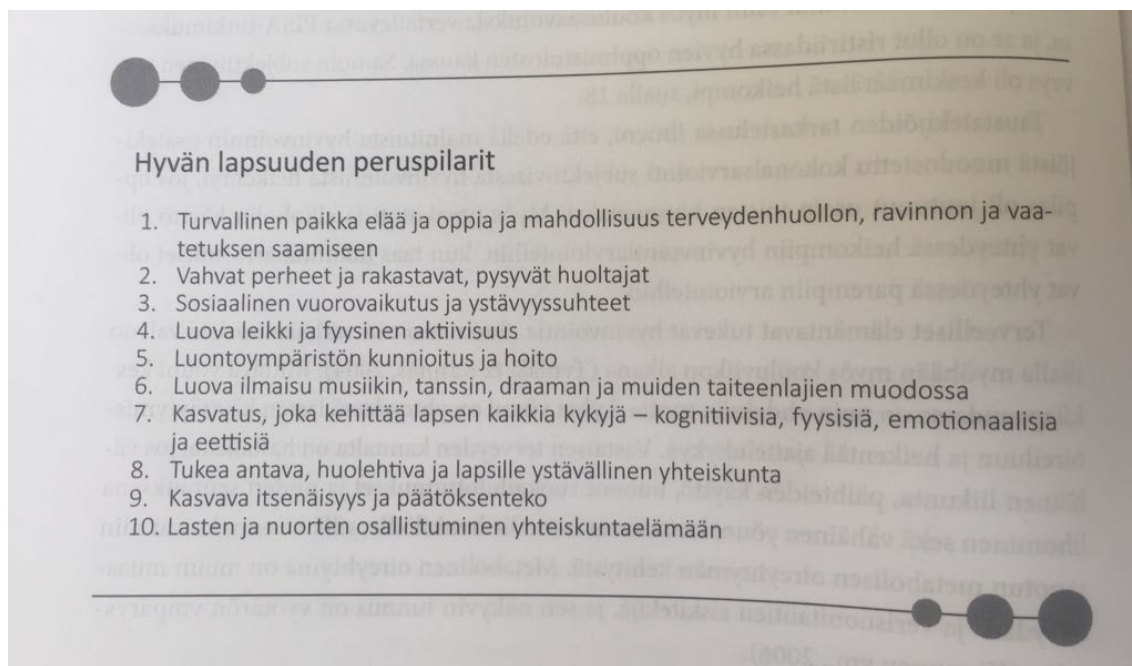
Kuva 17 Yksittäiset aiheet -piirros: hauskaa

Kuva 18 Yksittäiset aiheet -piirros: höyryveturi

13 Pohdinta

Tarkoituksenamme oli selvittää, miten lapset määrittävät hyvinvoinnin, eli lasten vastaus kysymykseen, mitä kuuluu hyvään elämään. Aineistomme vastaus kertookin meille, mitä olemme odottaneet ja aiemmin on ajateltu lasten hyvinvoinnin perusteista. Vuonna 2012 Washingtonissa pidettiin lapsuutta käsittelevä huippukokous. Kokouksessa määritettiin hyvälle lapsuudelle kymmenen peruspilaria (Nurmi 2014). Nämä kymmenen peruspilaria näkyvät aineistomme vastauksissa.

Kuva 19 Hyvän lapsuuden peruspilarit (Nurmi 2014)

Pääluokka perhe kuvastaa huoltajan ja kodin merkitystä, ja ne kuvataankin turvallisiksi ja rakastaviksi. Oletuksemme oli, että perhe kuvataan kuuluvaksi hyvään elämään. Tämä tuntuikin selvältä ja helpolta vastaukselta. Kyseenalaistamme kuitenkin vastauksen luotettavuuden, koska lasten piirrokset yleisimmin liittyvät perheeseen. Se on heille yksinkertainen ja helppo malli piirrettäväksi. Kuitenkin aiempiin hyvinvointitutkimuksiin sekä hyvän lapsuuden peruspilarin mukaan vanhemmilla on suuri merkitys lapsen hyvinvoinnissa.

Lemmikki voi symbolisoida lapselle perhettä tai se voi kuvastaa turvallista suhdetta, jota perheeltä ei ole voinut saada. Lemmikki tuo myös perheelle enemmän yhteistä tekemistä. Esi-merkiksi koiran ulkoilutus on tekeminen, jota perheen jäsenet voivat yhdessä tehdä. Se yhdistää perhettä, kun nuoremmilla on myös jokin, mistä pitää huolta.

Sosiaaliset suhteet eli ystävät ovat perheen ulkopuolisia vuorovaikutus- ja ystävyysuhteita. Niiden merkitys kasvaa yhä lapsen tullessa kouluikään. Ystävyys- ja kaverisuhteet lisäävät ryhmään kuulumisen tunteen kehittymistä. Toverisuhteista lapselle mahdollistuu myös kokemus erilaisesta läheisyydestä.

Aktiivisuus eli liikunta ja leikkiminen yksin, perheen ja ystävien kanssa ovat merkittäviä hyvinvoinnille. Lapsen työ on leikkiä, ja tutkimustuloksissa se näkyy hyvinvoinnin edellytyksen elementtinä. Leikkiminen kuvastaa lapsen mielikuvituksen kehittymistä. Fyysinen aktiivisuus on fyysisten taitojen kehitykselle välttämätöntä.

Luonto nousi lasten hyvän elämän teemaksi. Tämä aihe tuli meille hieman yllätyksenä. Hyvän lapsuuden peruspilareissa määritettiin luontoympäristön hoito ja kunnioitus. Merkittävää oli, että lasten vastauksista tämä nousi vahvasti esille. Vastaaajista 9 eli 30 % prosenttia piirsi pääluokasta luonto. Olisi mielenkiintoista tehdä vastaavanlainen kysely Suomen-laajuisesti. Vastaukset voivat vaihdella hyvinkin paljon asuinympäristönkin mukaan. Kaikki vastaajamme asuivat haastattelun aikana pääkaupunkiseudulla eli kaupunki ja taajama alueella. Suomessa onneksi kaupunkiympäristöihin on säilytetty puistoja ja metsiä, mutta ehkä niitä voisi lisätä vielä enemmän.

Moni tutkittavista piirsi vuodenaajoista kesän. Kesän voidaan uskoa havainnoivan myös kesälomaa, kuitenkin tästä kukaan vastaajista ei suoranaisesti maininnut. Tietenkin päiväkotikäisillä ja koululaisilla voi olla suuria eroavaisuuksia kesäloman merkityksessä.

Pääluokasta yksittäiset aiheet nousivat esille lelut ja esineet. Kaksi vastaajista piirsi lelun. Toinen piirsi nallen, jota piirtäjä kutsui leluksi, ja toinen tutkittavista piirsi sormiskeitin. Ennen tutkimushaastattelujen alkua olimme tehneet oletuksen, että monet lapsista tulisivat piirtämään lempilelun tai puhelimen. Yllätyimme positiivisesti. Tietenkin tutkimusjoukon iällä voi olla tähän suuri merkitys.

Yllätyimme positiivisesti vastauksien monipuolisuudesta. Voimme nostaa lasten hyvän elämän ja hyvinvoinnin tekijöiksi perheenjäsenet, sosiaaliset suhteet, luontoympäristön, fyysisen hyvinvoinnin, leikin sekä fyysisen aktiivisuuden.

13.1 Tutkimuksen vahvuudet

Oli hienoa löytää lasten omat hyvinvointia tuottavat asiat, jotka he itse määrittivät.

Opinnäytetyössä käytettiin toiminnallista ja osallistavaa piirätysmenetelmää. Piirättäminen loi rentoa tunnelmaa ja helpotti keskustelun avausta. Aineisto oli kattava ja monipuolinen, sillä saimme lapsia useasta päiväkodista sekä alakouluista. Saimme mukaan myös lastensuojelun avopuolen asiakkaita, mikä monipuolisti aineistoa.

Haastattelukysymykset sekä piirrätyt oli suunniteltu työryhmän kanssa sekä testattu etukäteen. Innostava työryhmä sekä yhteiset tavoitteet hyvinvointimittariston perustana olivat tutkimuksen punainen lanka.

13.2 Tutkimuksen heikkoudet

Työmme oli moniosainen, mikä aiheutti aikatauluongelmia. Haastattelujen välissä saattoi olla kuukausienkin aikaväli.

Työryhmämme oli suunnitellut viettävänsä enemmän aikaa lasten kanssa, jotta keskustelutilanne olisi mahdollisimman rento. Työryhmämme mietti tarkoin haastattelu- ja apukysymyksiä lapsille. Siitä huolimatta lapset eivät aina ymmärtäneet, mitä kysymyksellä tarkoitettiin, tähän liittyi myös lapsen ikä.

Haastattelukysymykset sekä piirättämistehtävä olivat käsite kuin suora kysymys. Lapset vastasivat paremmin konkreettisiin kysymyksiin, johon heillä oli selvä vastaus.

13.3 Kehittämissideat

Opinnäytetyömme on pohjaa antava tutkimus hyvinvointimittariin, jota työtämme ja metodejamme voisi kehittää vaikka kuinka. Aikaa lasten kanssa työskentelyyn tulisi lisätä. Lapset tulisi myös huomioida heidän ikäisellään tasollaan; meillä oli käytössämme samat kysymykset eri-ikäisille. Kysymyksiä muokkaamalla (tarkoituserä sama) olisi varmasti saanut enemmän kirjoja ja sisältöä aineistoon.

Lapset tulisi ottaa vahvasti kysymysten kehittelyyn mukaan; näin meidänkin työryhmämme teki, mutta ikäjakauma ei aina täsmännyt aineistohaastatteluihin.

Lähteet

Painetut

Allardt, E. 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Juva: WSOY.

Hatva, A. 1993. Kuvittaminen. Helsinki: Rakennustieto Oy.

Koskinen, I. 2005. Pääjalkainen. Kuva ja havainto. Taideteollinen korkeakoulu.

Minkkinen, J. 2015. Lapsen hyvinvointimalli. Lasten emotionaalinen hyvinvointi ja sosiaaliset suhteet alakoulussa. Tampere: Yliopistopaino.

Nurmi, J-E. 2014. Ihmisen psykologinen kehitys. 5. painos. PS-Kustannus.

Raijas, A. 2008. Arjen hyvinvointi ja mahdollisuudet sen mittaamiseen. Kuluttajatutkimuskeskus.

Ruokonen, I., Rusanen, S. & Välimäki, A. (toim.) Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä.

Sarajärvi, A. & Tuomi, J. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Samuelsson, I., & Carlsson, M. 2008. The playing learning child: Toward a pedagogy of early childhood.

Törrönen, M. 2012. Onni on joka päivä: Lapsi perheen arki ja hyvinvointi. Helsinki: Gaudeamus.

Sähköiset

Clark, A. Ways of seeing: using the Mosaic approach to listen to young children's perspectives
<http://learningaway.org.uk/wp-content/uploads/RL56-Extract-the-Mosaic-Approach-EARLY-YEARS.pdf>

Heinilä, H. & Paakkinen, J. Kielenoppimisen näkökulma.

<https://users.edu.turku.fi/jpaakkin/gradu/g8.htm>

Kajaanin Ammattikorkeakoulu. Luotettavuus. 2018.

<https://www.kamk.fi/fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Luotettavuus>

Kempas, T. & Salo S. 2012. Parisuhdeongelmat ja lasten psyykinen hyvinvointi.

<https://www.perheaikaa.fi/jutut/lapsi-perheessa/parisuhde/parisuhdeongelmat-ja-lasten-psykinen-hyvinvointi/>

Koppa. Laadullinen tutkimus. 2015. Viitattu 15.7.2018.

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Iloa, leikkiä ja yhdessä tekemistä - varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset.

<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75405/OKM21.pdf>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Tieteelliset perusteet varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suosituksille. 2016.

<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75406/OKM22.pdf?sequence=1#page=14>

Opintopolku. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. 2016.

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/varhaiskasvatus/1266381/tekstikappale/1365988>

Peda. Terveiden määritelmä. 2018.

<https://peda.net/lappeenranta/peruskoulut/kimpisen-koulu/ylakoulu/terveystieto/jari-innannen/terveystieto22/1-terveys/1tm2>

Satasote. 2018.

https://www.satasote.fi/?page_id=2086

Sosiaali- ja terveysministeriö. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma.

<https://stm.fi/hankkeet/lapsi-ja-perhepalvelut>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lapset ja perheet. 2017.

<https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/elamankulku/lapset-ja-perheet>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Varhaiskasvatus. 2017.

<https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/varhaiskasvatuspalvelut>

Tilastokeskus. 7.9. Subjektiiivinen hyvinvointi. 2018.

http://tilastokoulu.stat.fi/verkkokoulu_v2.xql?course_id=tkoulu_tlkt&lesson_id=7&subject_id=9&page_type=sisalto

Tomperi, J. 2015. Sosiaalinen hyvinvointi ja kunta hyvinvoinnin tukijana.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/39119/Tomperi_Johanna.pdf

Vaasan yliopisto. Tietoaineiston käsittelyohje. 2018

<https://it.uwasa.fi/guides/fi/staff/Tietoaineiston+kasittelyohje>

Julkaisemattomat

Salo, S. luento 19.4.2012: Parisuhdeongelmat ja lasten psyykinen hyvinvointi - kaksi tutkimusnäkökulmaa. Sirpa Salo on Jyväskylän srk:n perheasiain neuvottelukeskukseen johtaja, psykologian tohtori, kehitys- ja kasvatopsykologian erikoispsykologi ja perheterapeutti.

Satasote 2017. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE). Satasoten video: Muutosagentti Mirja Antila.

Kuvat

Kuva 1 Lapsen hyvinvointimalli (Minkkinen 2015).....	10
Kuva 3 Perhe piirros 1.....	21
Kuva 4 Perhe piirros 2.....	21
Kuva 5 Perhe piirros 3.....	21
Kuva 6 Perhe piirros 4.....	21
Kuva 7 Luonto piirros 1	22
Kuva 8 Luonto piirros 2	22
Kuva 9 Luonto piirros 3	22
Kuva 10 Luonto piirros 4.....	22
Kuva 11 Sosiaaliset suhteet piirros 2	22
Kuva 12 Sosiaaliset suhteet piirros 1	22
Kuva 13 Aktiviteetti piirros 1	23
Kuva 14 Fyysinen hyvinvointi piirros 1	23
Kuva 15 Fyysinen hyvinvointi piirros 2	23
Kuva 16 Yksittäiset aiheet piirros: nalle	24
Kuva 17 Yksittäiset aiheet piirros: mielikuvitus	24
Kuva 18 Yksittäiset aiheet piirros: hauskaa	24
Kuva 19 Yksittäiset aiheet piirros: höyryveturi	24
Kuva 20 Hyvän lapsuuden peruspilari (Nurmi 2014).....	25

Taulukot

Taulukko 1 Hyvinvoinnin nelikenttä (Allardt 1976)	12
Taulukko 2 Luotettavuuden kulmakivet (KAMK).....	16
Taulukko 3 Diagrammi vastauksista mitä hyvää elämään kuuluu.....	20

Liitteet

Liite 1: Tiedote tutkimuksesta lasten vanhemmille	33
Liite 2: Haastattelu runko	34

Liite 1: Tiedote tutkimuksesta lasten vanhemmille

Tiedote tutkimuksesta lasten vanhemmille

Arvoisat vanhemmat,

Pyydämme teitä kohteliaimmin osallistumaan LAPE-hankkeen tutkimukseen, missä selvitetään 5- 8-vuotiaiden lasten hyvinvoinnin kokemuksia. LAPE-kehittämishanke on pääkaupunkiseudun yhteinen tutkimushanke ja tutkimusyksiköt ovat valikoituneet projektin kehittämiskoordinaattoreiden avulla. Tutkijat ovat kiinnostuneita, mitkä asiat tuottavat lapselle hänen omasta mielestään hyvää mieltä, mikä on hänen elämässään tärkeää ja mitä hän itse ajattelee omasta hyvinvoinnistaan. Tutkimustulosten perusteella tavoitteena on kehittää mittari, jolla lasten omaan kokemukseen perustuvaa hyvinvointia voidaan tulevaisuudessa mitata. Tutkimusaineistoa käytetään myös kansainvälisen vertailevan hyvinvointitutkimuksen tekoon, missä vertaillaan suomalaisten ja intialaisten lasten hyvinvointikokemuksia.

Tutkimus tehdään haastattelemalla lapsia. Tutkimustilanne aloitetaan piirittämällä lasta, jotta hänelle tulisi hyvä olo tilanteessa ja tutkijan kysymyksiin olisi mukavampi vastata. Toisessa vaiheessa haastatellaan osaa tutkimukseen osallistuneen lapsen vanhempaa/vanhempia. Tavoitteena tässä vaiheessa on selvittää vanhempien näkemyksiä lapsensa hyvinvoinnista ja verrata heidän käsityksiään lapsen omiin näkemyksiin. Vanhemmille tämä on mahdollisuus kurkistaa lasten omiin käsityksiin hänelle tärkeistä asioista. Haastattelut nauhoitetaan myöhempää tarkastelua varten. Aineistoa voivat tarkastella ainoastaan tutkimuksen tekijät, emmekä kirjaa haastateltavista muita tietoja kuin iän, sukupuolen ja etunimen. Tutkimustuloksista lasten nimiä eikä tutkimuspaikkaa ole tunnistettavissa.

Tutkimus tehdään päiväkotitai koulupäivän aikana erikseen sovittuna ajankohtana vuoden 2018 tammi-helmikuussa. Ennen varsinaista haastattelua tutkijat käyvät esittäytymässä lapsille edeltävänä päivänä ja vahvistamassa haastatteluajat. Vanhempien haastattelut sovitaan erikseen vanhempien kanssa keväällä 2018. Tutkimus on vapaaehtoinen perheille.

Tutkimuksesta saa lisätietoa yliopettaja Päivi Marjaselta, Laurea-ammattikorkeakoulu, paivi.marjanen@laurea.fi

Tällä allekirjoituksella vahvistan luvan perheeni osallistumiseen tutkimukseen. Tällä allekirjoituksellani kiellän perheeni osallistumisen tutkimukseen.

_____ Paikka ja aika _____ Lapseni
etunimi ja ikä _____ Allekirjoitus ja nimenselvennys

Liite 2: Haastattelu runko

HAASTATTELURUNKO PIIRRÄTTÄMISKYSYMYKSET:

Piirrä kuva aiheesta hyvä elämä. Piirrä muutama asia, joita siihen kuuluu.

HAASTATTELUKYSYMYKSET:

Kuvan tulkinta:

Kerro minulle, mitä olet piirtänyt kuvaan.

Psyykinen hyvinvointi:

Mikä tekee sinut iloiseksi? Missä olet hyvä?

Milloin sinulla on paha mieli? Mikä sinua pelottaa?

- Apukysymys: Mikä siinä pelottaa?

Sosiaalinen hyvinvointi Kenen kanssa vietät aikaasi?

- Apukysymyksenä: Kotona, päiväkodissa/koulussa? Mitä teette yhdessä?

Minkä nimisiä kavereita sinulla on?

- Apukysymys: Keitä he ovat? Kuka kuuntelee sinua?

- Apukysymys: Keitä he ovat?

Materiaalinen hyvinvointi

Mikä on sinulle tärkeää?

Mitkä ovat sinun lempitavaraitasi? Millainen koti sinulla on?

- Apukysymyksenä: Onko sinulla oma huone, keittiö, olohuone, makuuhuoneita?

Fyysinen hyvinvointi

Milloin sinä menet nukkumaan?

Mitä tapahtuu ennen nukkumaan menoa?

- Apukysymys: syötkö iltapalaa, pesetkö hampaat, luetaanko iltasatu? Harrastatko jotain? Mitä haluaisit harrastaa?

Mikä on sinun lempiruokasi kotona?

Lopuksi

Millainen on kiva päivä?